

Sygn. akt IV KK 443/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielewicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Kala

SSN Zbigniew Puskarski

Protokolant Małgorzata Gierczak

w sprawie **L. B. i X. B.** oskarżonych z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k.
w zw. z art. 294 § 1 k.k. i innych,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 17 stycznia 2019 r.,
kasacji, wniesionej na niekorzyść przez pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego
subsidiarnego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 czerwca 2017 r., sygn. akt II AKa [...] utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 21 grudnia 2016 r., sygn. akt III K [...],

I. uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Okręgowego w K. i sprawę oskarżonych L. B. i X. B. przekazuje temu Sądowi do ponownego rozpoznania;

II. zarządza zwrot na rzecz oskarżyciela posiłkowego subsidiarnego – A. Sp. z o.o. kwoty 1500 zł. (tysiąc pięćset złotych) uiszczonej tytułem opłaty od kasacji;

III. obciąża L. B. i X. B. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego w częściach na nich przypadających.

UZASADNIENIE

Oskarżyciel posiłkowy subsydiarny A. Sp. z o. o. z siedzibą w K. oskarżył:

L. B. o to, że usiłowała doprowadzić w okresie od dnia 15 grudnia 2008 r. do dnia 23 kwietnia 2010 r. w K., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem A. Sp. z o. o. Z siedzibą w K., o wartości 8.000.000 zł, poprzez wprowadzenie w błąd Sądu Rejonowego w K. Wydział IV Gospodarczy, w sprawie o sygn. IV GC [...], co do okoliczności istotnej dla tego postępowania, poprzez złożenie nieprawdziwych oświadczeń i nieprawdziwych zeznań mających służyć za dowód w tym postępowaniu, odnośnie niewyrażenia, w formie uchwały wspólników, zgody wspólników S. Sp. Z o. o. na sprzedaż prawa użytkowania wieczystego nieruchomości zabudowanej budynkiem, w którym prowadzony jest Hotel [...], tym samym usiłując doprowadzić do wydania korzystnego wyroku dla Spółki S., działając na szkodę A. Sp. z o. o., tj. o przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., zaś **X. B.** o to, że usiłowała doprowadzić w okresie od dnia 15 grudnia 2008 r. do dnia 23 kwietnia 2010 r. w K., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem A. Sp. z o. o. z siedzibą w K., o wartości 8.000.000 zł, poprzez wprowadzenie w błąd Sądu Rejonowego w K. Wydział IV Gospodarczy w sprawie o sygn. IV GC [...], co do okoliczności istotnej dla tego postępowania, poprzez złożenie nieprawdziwych zeznań w dniu 19 lutego 2010 r. w K., mających służyć za dowód w tym postępowaniu, odnośnie niewyrażenia, w formie uchwały wspólników, zgody wspólników S. Sp. z o. o. na sprzedaż prawa użytkowania wieczystego nieruchomości zabudowanej budynkiem, w którym prowadzony jest Hotel [...], tym samym próbując doprowadzić do wydania korzystnego wyroku dla Spółki S., działając na szkodę A. Sp. z o. o., tj. o przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 233 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Po rozpoznaniu tej sprawy, Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 21 grudnia 2016 r., sygn. akt III K [...], uniewinnił L. B. i X. B. od dokonania zarzucanych im

czynów, oraz zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. L. kwotę 2 656 zł i 80 gr, w tym podatek VAT, tytułem nieopłaconej obrony z urzędu obu oskarżonych, a także zasądził na rzecz Skarbu Państwa od oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego kwotę 2 354 zł i 40 gr i orzekł, że ponosi on koszty postępowania w sprawie.

Od tego wyroku apelację złożył pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego. W apelacji zarzucił:

I. Obrazę przepisów postępowania:

- a) art. 7 k.p.k. w zw. z art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. przez graniczącą z dowolnością ocenę materiału dowodowego, w tym protokołów zeznań świadków i oskarżonych oraz twierdzeń oskarżonych, jak również brak analizy we wzajemnym powiązaniu ujawnionych okoliczności, w tym sprzeczności w zeznaniach, które to fakty Sąd analizował oddzielnie w różnych miejscach uzasadnienia wyroku, oraz graniczące z dowolnością ustalenie, że ujawnienie fałszywości twierdzeń i zeznań w toku postępowania gospodarczego świadczy o tym, że zeznania i twierdzenia te nie były fałszywe i uzgodnione,
- b) art. 410 k.p.k. przez pominięcie okoliczności, że nieruchomość została sprzedana a cena zapłacona, jak również pominięcie okoliczności, że spółka S. miała bardzo poważne problemy gospodarcze wynikające z nieudanych inwestycji oraz zmiany sytuacji gospodarczej oraz brak oparcia się na całości materiału dowodowego zebranego w sprawie,
- c) art. 193 §1 k.p.k. przez:
 - 1) oddalenie wniosku dowodowego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność, że nieprawdziwe jest twierdzenie oskarżonej, że podpis na liście obecności, załączonej do uchwały wyrażającej zgodę na sprzedaż nieruchomości złożyła po złamaniu ręki,
 - 2) oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii uzupełniającej, z zakresu chirurgii, w zakresie dotyczącym wyjaśnienia treści opinii biegłego C.,
 - 3) oddalenie wniosku dotyczącego opinii biegłego, z zakresu szacowania nieruchomości, na okoliczność wykazania znamienia mienia znacznej wartości,
- d) zaniechanie przesłuchania świadków A. K. oraz R. A., oraz oparcie się wyłącznie na protokołach zeznań tych świadków, z naruszeniem art. 392 § 1 k.p.k.

pomimo, że przesłuchanie tych świadków było niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy a dowód był możliwy do przeprowadzenia,

- e) zaniechanie przesłuchania świadka asp. szt. J. R. SDŚ KMP w K., na okoliczność przebiegu przesłuchania L. B. w dniach 16 i 20 marca 2006 r. tj. naruszenie art. 167 k.p.k.

- II. Błąd w ustaleniach faktycznych polegający na ustaleniu, że zeznania i twierdzenia oskarżonych, nie miały znaczenia dla sprawy, pomimo, że został wydany wyrok zaoczny, zaniechanie ustalenia, że nieruchomości została sprzedana a pieniądze zostały za nią uiszczone, bezpodstawne przyjęcie, że celem działania oskarżonych nie było świadome dążenie do powiększenia majątku, kosztem majątku pokrzywdzonego, ale próba uzyskania rekompensaty za doprowadzenie do rozporządzenia mieniem w drodze wymuszenia rozbójniczego, pomimo, że na tę okoliczność Sąd nie przeprowadził ani jednego dowodu i jest to stwierdzenie sprzeczne z materiałem zebrany w sprawie, błędne ustalenie, że zeznania X. B. miały charakter przypuszczeń w sytuacji, kiedy jest to sprzeczne z ich treścią, dowolne ustalenie, że fakt pobicia L. B. był powszechnie znany przez członków rodziny, dowolne ustalenie, że okoliczności powstania uchwały z lipca 2004 r., były wskazywane przez oskarżoną L. B. w sposób przypuszczający, dowolne ustalenie, że zeznania oskarżonych, w zakresie uchylenia uchwały z dnia 8 lipca 2002 r. były bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, w sytuacji kiedy nie miały one znaczenia z uwagi na podanie przez oskarżone niewłaściwej formy uchylenia tej uchwały, bezpodstawne przyjęcie, że dokumentacja medyczna w sprawie przemawia za przyjęciem, że miało miejsce pobicie L. B., błędne ustalenie, że oskarżona L. B. nie składała zeznań i oświadczeń procesowych w sprawie gospodarczej niezgodnie z prawdą, celem doprowadzenia sądu do niekorzystnego rozporządzenia mieniem oskarżycielki subsydiarnej, błędne ustalenie, że w tym zakresie oskarżona nie działała w porozumieniu z X. B., oraz błędne ustalenie, że oskarżona X. B. nie złożyła w tym celu fałszywych zeznań, które to oświadczenia i zeznania obu oskarżonych dot. rzekomego braku uchwały wyrażającej zgodę na sprzedaż nieruchomości, rzekomego uchylenia uchwały z lipca 2002 r. w tym przedmiocie oraz rzekomego wymuszenia podpisów

pod pustymi kartkami za pomocą pobicia, którego skutkiem miało być złamanie ręki prawej L. B..

Podnosząc te zarzuty, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy oskarżonym Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w [...] , po rozpoznaniu tej apelacji, wyrokiem z dnia 8 czerwca 2017 r., sygn. akt II AKa [...], utrzymał w mocy zaskarżony wyrok i zasądził od oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 260 zł.

W kasacji od w/w Sądu Apelacyjnego w [...], wniesionej na niekorzyść obu oskarżonych, pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego zarzucił:

- rażące naruszenie prawa, a to przepisu art. 433 § 1 i § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k., ponieważ sąd odwoławczy zasadniczo pominął w swoich rozważaniach podniesione w środku odwoławczym zarzuty a częściowo odniósł się do nich w sposób niewłaściwy, pobieżny i ogólnikowy, a przez to ignorujący wymogi rzetelnej i rzeczywistej kontroli instancyjnej, które to naruszenie miało istotny wpływ na treść orzeczenia,
- rażące naruszenie prawa, a to przepisu art. 433 §1 i § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., 410 k.p.k. oraz 424 § 1 k.p.k. polegające na zaaprobowaniu przez sąd odwoławczy faktu, że sąd I instancji odstąpił od obowiązku ustosunkowania się w części motywacyjnej do istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności o charakterze faktycznym i prawnym, oraz dokonał wybiórczego potraktowania dowodów a pominął w uzasadnieniu wyroku dowody, których treść wskazuje na możliwość dokonania odmiennych, niż przyjęte, ustaleń faktycznych, które to naruszenie miało istotny wpływ na treść orzeczenia.

Podnosząc te zarzuty wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie.

W niniejszym postępowaniu zarzucono oskarżonym L. B. i X. B. usiłowanie popełnienia czynu, kwalifikowanego m. in. jako oszustwo sądowe,

czyli gdy rozporządzenia cudzym mieniem dokonuje sąd wprowadzony w błąd przez sprawcę oszustwa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2007 r., IV KK 239/07, R – OSNKW 2007, poz. 2540, wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2010 r., V KK 235/09, OSNKW 2010, z. 6, poz. 50, z dnia 10 czerwca 2010 r., IV KK 1/10, LEX nr 590282, z dnia 29 sierpnia 2012 r., V KK 419/11, OSNKW 2012, z. 12, poz. 133).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego II RP wskazywano, że wprowadzenie sądu w błąd, nieprawdziwymi twierdzeniami zawartymi w pozwie, jest działaniem oszukańczym przez to, że zamiarem sprawcy jest skłonienie sądu do określonej, w art. 264 k.k. z 1932 r., dyspozycji cudzym mieniem (por. np. wyroki Sądu Najwyższego : z dnia 13 czerwca 1933 r., 3 K367/33, OSP 1934, poz. 129, z dnia 12 października 1933 r., 1 K 565/32, Zb. OIKSN z 1934 r., z. 1, poz. 8, z dnia 2 stycznia 1936 r., 3 K 1539/35, OSP 1936, poz. 349, z dnia 11 maja 1937 r., 2 K 244/37, Zb. OIKSN z 1937 r., z. 12, poz. 337, z dnia 1 lutego 1939 r., 2 K 3083/38, OSP 1939, poz. 424).

Kwestionując w apelacji ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy w K. m. in. podniesiono, iż zostały one dokonane z rażącą obrazą przepisu art. 7 k.p.k. Wskazywano, że elementami istotnymi stanu faktycznego, były twierdzenia pozwu oraz obu oskarżonych, że nie została wyrażona, zgoda, w formie uchwały zgromadzenia wspólników na sprzedaż hotelu, ponieważ takiej uchwały nie było. Oskarżone L. B. i X. B. podawały, że nie było uchwały zgromadzenia wyrażającej zgodę na sprzedaż hotelu. L. B. została przymuszona do złożenia podpisów pod „pustymi kartkami” (pobicie, w wyniku którego doszło do złamania ręki). Jak wywodził skarżący, po ujawnieniu, że istniało kilka uchwał dotyczących zgody na zbycie nieruchomości, w tym uchwała zawarta w formie aktu notarialnego z 2002 r. oskarżone nieprawdziwie twierdziły, że uchwała ta została uchylona przez wspólników. Nadto podkreślono, że nie tylko w protokole przesłuchania z dnia 20 marca 2006 r., ale również w protokołach przesłuchań z dnia 16 marca 2006 r. i z dnia 18 stycznia 2006 r., nie ma twierdzeń o składaniu podpisów pod „pustymi kartkami”. Taka okoliczność nie została również podana w zawiadomieniu o popełnieniu przestępstwa z dnia 15 grudnia 2005 r. Zdaniem skarżącego jeżeli Sąd Okręgowy w K., wbrew zapisom

protokołu z dnia 20 marca 2006 r., miał wątpliwości, jak interpretować treść tych oświadczeń, oraz jaki był ich kontekst, to powinien był przesłuchać osobę prowadzącą przesłuchanie, czyli asp. szt. J. R.. Autor apelacji podkreślał, że X. B., przesłuchiwana 16 listopada 2006 r., również nie złożyła depozycji o składaniu podpisów pod „pustymi kartkami”, ani o napaści na nią celem wymuszenia. Podnosił, że podczas przesłuchania X. B. w dniu 20 listopada 2006 r., poszerzyła swoje zeznania o napad w dzielnicy K., które to wydarzenie miało mieć związek z hotelem oraz jego przejęciem. Z kolei z protokołu zeznań R. A. wynika, że nie wiedział o napadzie i złamaniu ręki.

Autor apelacji podkreślał, że nie można się zgodzić z ustaleniem, iż ujawnienie w toku postępowania sądowego, w wyniku działań stron i sądu, sprzeczności w zeznaniach i twierdzeniach powoda, nie świadczy o tym, że nie miała miejsce próba wyłudzenia korzystnego orzeczenia sądowego, lecz, jego zdaniem, wbrew pogładowi Sądu Okręgowego w K., to właśnie tylko dowodzi tego, że właśnie wskutek czynności sądu oraz działań stron, próba ta została ujawniona. Wywodził, że błędne jest ustalenie Sądu Okręgowego w K., że: „Poza sporem pozostaje, iż podjęte przez oskarżoną L. B. kroki były nieadekwatne do zakładanego celu. Raz z tego powodu, że jak wynika z uzasadnienia wyroku w sprawie IV GC [...], w trybie złożonego powództwa nie było możliwości uzgodnienia stanu prawnego księgi w oparciu o kwestionowanie ważności umowy z dnia 7 października 2004 r. (ze względu na wadliwość uchwał wyrażających zgodę na sprzedaż). Drugi raz z tego powodu, że w przypadku tak złożonego stanu faktycznego sprawy (elementów prawnokarnych i cywilnych) droga do „odzyskania” prawa jest o wiele bardziej złożona.” Autor apelacji podnosił, że jest wręcz przeciwnie. W sprawie został wydany wyrok zaoczny, który przenosił własność na powódkę. Twierdzenie, że uchwała nie została nigdy podjęta, w sposób oczywisty miało na celu i zmierzało do skutku w postaci wyłudzenia korzystnego orzeczenia sądowego. Sąd wyrok ten zmienił wobec podważenia tych zeznań i ujawniania dodatkowego materiału dowodowego, w wyniku którego ustalono, że uchwała wyrażająca zgodę na sprzedaż hotelu była wyrażona wielokrotnie. Zarzucił też w apelacji, że ustalenia Sądu Okręgowego w K., w zakresie tzw. uchylenia poprzedniej uchwały z 2002 r., również zostały dokonane w sposób dowolny.

Podkreślił, że oskarżona L. B. przez wiele miesięcy nie ustosunkowała się do faktu istnienia tej uchwały, w formie aktu notarialnego, wyrażającej zgodę na sprzedaż hotelu. Następnie podała, że o uchyleniu uchwały przypomniała sobie po rozmowie R. A., co Sąd Okręgowy w K., z naruszeniem przepisu art. 7 k.p.k., uznał za wiarygodne. Skarżący wywodzi, cyt. „Trzeba przy tym wskazać, że L. B. była współautorem tej uchwały, w jaki sposób miała by więc o tej okoliczności nie pamiętać, skoro sama ją podejmowała?! O fałszywości depozycji oskarżonych w tym zakresie przekonuje fakt, że z powodu uchylenia uchwały, rzekomo miał być niezadowolony był R. A., choć i tak nie miał on żadnej roli decyzyjnej nie będąc wówczas członkiem zarządu spółki. Sąd z naruszeniem art. 7 k.p.k. przyjął również, że fakt, iż sam R. A. nic na ten temat nie mówił, przemawia na korzyść wersji oskarżonych.”

Sąd Apelacyjny w [...], wbrew wymogom z przepisu art. 433 § 2 k.p.k., nie rozważył w pełnym zakresie zarzutów z apelacji (por. np. wyrok Sądu Najwyższego: z dnia 1 grudnia 2010 r., IV KK 192/10, LEX nr 725068, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2011 r., III KK 181/10, OSNKW 2011, z. 3, poz. 17), gdyż odnośnie do wskazanych wyżej kwestii, tylko stwierdził, cyt. „że wbrew twierdzeniom apelującego sąd wyciągnął prawidłowe wnioski co do okoliczności powstania uchwały o sprzedaży hotelu jak i depozycji oskarżonych w zakresie wcześniejszej uchwały o jego sprzedaży. Trafnie zauważył sąd, że relacje w tym zakresie były składane w różnych okresach czasu, w których oskarżone dysponowały różną wiedzą. Naturalną zaś tego konsekwencją jest uzupełnianie treści swoich wypowiedzi” (s. 10 uzasadnienia wyroku). Z kolei co do oceny postępowania sądowego w sprawie IV GC [...], podniósł, cyt. „Istotne bowiem jest, że z uzasadnienia wyroku w sprawie IV GC [...] wynika, że podstawową przesłanką oddalenia powództwa nie było zakwestionowanie treści relacji w/w osób, a jedynie fakt niewłaściwego sformułowania pozwu. Wyraźnie bowiem Sąd Rejonowy w K. wskazał, że w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym sąd nie mógł badać sposobu podjęcia uchwały o sprzedaży nieruchomości (hotelu), a winno to być uczynione w oparciu o pozew o uchylenie się od skutków prawnych oświadczeń złożonych pod wpływem groźby.

Tę argumentację podzielił Sąd Okręgowy w K. oddalając apelację od w/w wyroku (str. 8 uzasadnienia wyroku).”

Nie można w tej sytuacji nie podzielić wyводу Autora kasacji, że to rozumowanie Sądu Apelacyjnego w [...], nie może zostać zaakceptowane, ponieważ to organy prokuratury opierały swoje ustalenia na depozycjach oskarżonych, a nie odwrotnie. To cyt. „nie organy ścigania były źródłem wiedzy oskarżonych, lecz to oskarżone, biorące udział osobisty w tych zdarzeniach miały własną bezpośrednią, pierwotną wiedzę o przebiegu zdarzeń i ta oczywista konstatacja winna stanowić punkt wyjścia dla oceny czynów zarzucanych aktem oskarżenia. Sąd gospodarczy oddalił powództwo, ponieważ przyjął, że uchwała została podjęta i to dwukrotnie. Ustalenie sądu oparte było na podważeniu zeznań oskarżonych i twierdzeń zawartych w pozwie, że uchwały wyrażającej zgodę na sprzedaż prawa użytkowania wieczystego nie było, przede wszystkim wobec faktu istnienia dokumentów na tę okoliczność. Najlepszym dowodem, że twierdzenia i zeznania oskarżonych mogły doprowadzić do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, przez wprowadzenie w błąd organu wymiaru sprawiedliwości” jest fakt, że doprowadziły do wydania wyroku zaocznego uwzględniającego powództwo.”

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok, oraz poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego w K., i sprawę oskarżonych L. B. i X. B. przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Ponownie rozpoznając sprawę, Sąd Okręgowy w K., będzie miał zwłaszcza na uwadze, specyfikację przestępstwa tzw. oszustwa sądowego, oraz zawarty w przepisie art. 410 k.p.k. wymóg, iż podstawę wyroku musi stanowić **całokształt okoliczności** ujawnionych w toku rozprawy głównej.